

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการศึกษา

ปัจจุบันประชาชนต่างนิยมใช้บัตรเครดิตกันอย่างแพร่หลายซึ่งมีปัจจัยหลายอย่างประกอบ และการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทยก็กำลังเป็นที่นิยมของนักลงทุนเนื่องจากมีผลตอบแทนสูง แต่ปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายออกมาใช้บังคับเป็นการเฉพาะ อีกทั้งไม่มีหน่วยงานของรัฐเข้ามารับผิดชอบในการควบคุมดูแลธุรกิจบัตรเครดิตอย่างชัดเจน เป็นผลให้ผู้ประกอบธุรกิจเหล่านี้สามารถดำเนินธุรกิจบัตรเครดิตได้อย่างเสรีและเนื่องจากการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตเป็นการประกอบธุรกิจในด้านสินเชื่อซึ่งจะมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและมีความสำคัญต่อสังคมของประเทศ หากไม่มีกฎหมายหรือองค์กรเฉพาะขึ้นมาควบคุมให้เป็นไปในแนวทางหรือให้มีมาตรฐานเดียวกัน ย่อมก่อให้เกิดปัญหาทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคมตามมาหลายอย่างดังต่อไปนี้

1.1 กรณีปัญหาอันเกิดจากการขยายตัวของธุรกิจบัตรเครดิตที่ขาดมาตรการควบคุม

การเจริญเติบโตของตลาดบัตรเครดิตของไทยสืบเนื่องมาจาก ได้มีการผ่อนเงื่อนไขการทำบัตรเครดิต ทำให้สถาบันการเงินต่างๆ ประกาศลดคุณสมบัติและเงื่อนไขของการทำบัตรเครดิต รวมไปถึงการใช้กลยุทธ์เพิ่มระยะเวลาปลอดดอกเบี้ยหรือฟรีค่าธรรมเนียมแรกเข้า หรือฟรีค่าธรรมเนียมรายปีตลอดชีพ เป็นต้น ส่งผลให้ตัวเลขฐานบัตรเครดิตสูงขึ้นเป็นจำนวนมาก ผลของการที่มีจำนวนผู้ถือบัตรเครดิตมากขึ้นสะท้อนให้เห็นว่ามีผู้คิดหนี้เพิ่มขึ้นนั่นเอง เพราะเป็นการนำรายได้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมาใช้จ่ายเสียก่อนแล้ว ทำให้มียอดการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตจาก 144,416 ล้านบาทในปี พ.ศ.2544 และเพิ่มขึ้นเป็น 150,000 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2545 ซึ่งให้เห็นว่ามีผู้บริโภคใช้จ่ายเงินผ่านบัตรเครดิตมากขึ้น และในจำนวนนี้บางรายไม่สามารถชำระอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมที่สูงของการใช้จ่ายผ่านบัตร ทำให้เกิดภาวะหนี้ท่วมตัว จนท้ายที่สุดก็ต้องตกอยู่ในสภาพบุคคลล้มละลาย เนื่องจากการใช้บัตรเครดิตก็คือการนำเงินในอนาคต

มาใช้ก่อนแล้วค่อยชำระคืนในภายหลัง และที่สำคัญยังไม่หน่วยงานใดเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตที่มีสภาพบังคับให้มีมาตรฐานเดียวกัน

1.2 ปัญหาเกี่ยวกับการเรียกผลตอบแทนสูงเกินสมควร และการคิดดอกเบี้ยค้างชำระ เบี้ยปรับ ค่าบริการ ค่าธรรมเนียม หรือค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่มีความซ้ำซ้อน ในสัญญาบัตรเครดิต

ในกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิต เป็นองค์กรหรือหน่วยงานเอกชนที่ทำธุรกิจบัตรเครดิตซึ่งอาจจดทะเบียนจัดตั้งในรูปของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน จำกัด เป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงไม่ใช่สถาบันการเงินตามความหมายของพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ.2523 และ ตามพระราชบัญญัติฉบับเดียวกันให้อำนาจกับสถาบันการเงินสามารถกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดจากผู้กู้ยืมหรือคิดให้ผู้ให้กู้ยืมสูงกว่าร้อยละสิบห้าต่อปีได้ และในพระราชบัญญัติฉบับนี้บัญญัติว่า “มิให้นำมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับแก่การคิดดอกเบี้ยของสถาบันการเงิน” เมื่อสถาบันการเงินนอกระบบที่ทำธุรกิจบัตรเครดิตดังกล่าว เช่น นิติบุคคลจำพวก บริษัทหรือห้างสรรพสินค้าต่างๆ ไม่อยู่ในความหมายของสถาบันการเงินตามกฎหมายดังกล่าวสถาบันการเงินเหล่านั้นจึงต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์คือ “ห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี” แต่กรณีห้ามคิดดอกเบี้ยเกินอัตราดังกล่าวนี้ตามกฎหมายกำหนดไว้เฉพาะกรณีดอกเบี้ยของเงินกู้ยืมกันเท่านั้น ดังนั้น บัตรเครดิตเป็นลักษณะของการให้บริการสินเชื่อประเภทหนึ่งซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตได้ออกเงินทรองจ่ายให้กับร้านค้าสมาชิกเป็นการชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการแทนผู้ถือบัตรเครดิตไปก่อน แล้วค่อยเรียกเก็บเงินจากผู้ถือบัตรในภายหลังจึงเป็นเรื่องที่ผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตในการรับทำางานต่างๆ แทนผู้ถือบัตรและได้ออกเงินทรองไป จึงหาใช่เป็นการกู้ยืมเงินที่จะต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือมาตรา 3 ตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475 กรณีดังกล่าวจึงเป็นช่องทางให้ผู้ประกอบการที่สามารถกำหนดอัตราดอกเบี้ยของบัตรเครดิตได้สูงเกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี โดยไม่ขัดกฎหมายและในช่วงเวลาที่ผ่านมามีผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตหลายแห่งได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยบัตรเครดิตในอัตราที่สูงเกินสมควรเมื่อนำมาคำนวณแบบทบต้นแล้วอัตราสูงกว่าร้อยละ 43 ต่อปี ซึ่งเป็นการเอาเปรียบผู้บริโภคและสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้ใช้บริการบัตรเครดิตของสถาบันการเงินนอกระบบเหล่านี้

ปัญหาจากการที่บริษัท หรือสถาบันการเงินนอกระบบเหล่านี้มีการกำหนดดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม ค่าบริการ หรือค่าใช้จ่ายต่างๆ ไว้ในจำนวนที่สูงเกินไปและยังมีการเรียกเก็บซ้ำซ้อน

ในรูปแบบต่างกัน ทำให้ผู้บริโภคต้องรับผิดชอบหรือรับภาระมากกว่าที่จะพึงคาดหมายได้ ผลประโยชน์ที่บริษัทเหล่านี้เรียกเก็บจากผู้บริโภคมีลักษณะเป็นการเรียกเอาแต่ฝ่ายเดียว ซึ่งหากมองตามกฎหมายภาระที่บริษัทจะต้องจ่ายเพียงอัตราดอกเบี้ยผิวนัดหรือเบี้ยปรับเพียงตัวใดตัวหนึ่ง แต่บริษัทหรือสถาบันการเงินเหล่านี้เลี่ยงกฎหมายโดยใช้ชื่อเรียกต่างๆ เป็นดอกเบี้ยผิวนัดชำระบ้าง ค่าธรรมเนียมชำระล่าช้าบ้าง ค่าปรับบ้าง ค่าใช้จ่ายในการติดตามหนี้บ้าง แทนคำว่า “ดอกเบี้ย” เพื่อไม่ให้ผิดกฎหมายอย่างชัดเจน และอาศัยความไม่รู้เท่าถึงการณ์ของผู้บริโภค แม้กระทั่งหากผู้บริโภคมีเงินไม่พอที่จะชำระหนี้ได้ทั้งหมดในคราวเดียวกัน ทางบริษัทใช้วิธีคิดค่าธรรมเนียมกรณีผ่อนชำระบางส่วนอีก กล่าวคือหากผ่อนชำระได้บางส่วนและยังมียอดคงค้างอีก บางส่วนมีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากยอดหนี้ที่คงค้างเป็นอัตราต่าง ๆ อีกของจำนวนที่ค้าง ดังกรณี เช่น การใช้บัตรเครดิตซื้อสินค้าตามห้างสรรพสินค้า จะคิดค่าธรรมเนียมการผ่อนชำระดอกเบี้ย อัตราร้อยละ 12 ต่อปี และยังมีเสียค่าธรรมเนียมการใช้วงเงินอีกร้อยละ 24 ต่อปี รวมเป็นร้อยละ 36 ต่อปี โดยผ่อนชำระขั้นต่ำ 400 บาท หรือกรณีซื้อสินค้าจากห้างกรณีผ่อนชำระคิดดอกเบี้ยอัตราต่ำ ร้อยละ 28.8 ต่อปี คิดเพิ่มค่าธรรมเนียมร้อยละ 0.28 ต่อวันสำหรับยอดหนี้ที่ยังค้างชำระรวมเป็น ร้อยละ 37.2 ต่อปี ให้ผ่อนขั้นต่ำ 400 บาท หรือกรณีบัตรเครดิตบางบริษัท คิดอัตราดอกเบี้ยผ่อน ชำระรวมร้อยละ 33 ต่อปี ผ่อนขั้นต่ำ 200 บาท เรื่องการคิดอัตราดอกเบี้ยค้างชำระและเบี้ยปรับของ บัตรเครดิตซึ่งได้มีผู้บริโภคร้องเรียนเข้ามาทางสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจึงได้ มีหนังสือถึงธนาคารแห่งประเทศไทยให้พิจารณาดำเนินการแก้ไขการคิดดอกเบี้ยค้างชำระและเบี้ย ปรับเกี่ยวกับบัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเป็นประโยชน์ต่อ ผู้บริโภคโดยส่วนรวม ซึ่งทางธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีหนังสือชี้แจงถึงปัญหาดังกล่าวว่ามีได้ มีสาเหตุมาจากธนาคารพาณิชย์เท่านั้น แต่ส่วนใหญ่เกิดจากผู้ประกอบธุรกิจให้บริการบัตรเครดิตที่ มิได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย เช่น บริษัท หรือห้างร้านค้าปลีกต่าง ๆ ซึ่งมีการคิดอัตราดอกเบี้ยและเบี้ยปรับในอัตราที่สูงกว่าธนาคารพาณิชย์มาก ซึ่ง ธนาคารแห่ง ประเทศไทยไม่อาจออกกระเบียบควบคุมได้ และทางธนาคารแห่งประเทศไทยกำลังพิจารณา ดำเนินการร่างกฎหมาย พระราชบัญญัติธุรกิจการเงินฉบับใหม่ เพื่อให้สามารถดำเนินการดูแล ปัญหาความเดือดร้อนของผู้บริโภคจากทุกฝ่ายได้บนพื้นฐานที่เท่าเทียมกัน

1.3 ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายต่อการให้ความคุ้มครองผู้ใช้บัตรเครดิต

หลักกฎหมายที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่สอดคล้องกับสถานะ ของสัญญาบัตรเครดิต กล่าวคือ พื้นฐานของกฎหมายสัญญาตามประมวลกฎหมายอยู่บนหลักความ ศักดิ์สิทธิ์ของเจตนาที่ให้ความสำคัญแก่เจตนาของบุคคล โดยมีกฎหมายรองรับบังคับใช้ตามเจตนา

เนื่องจากเป็นเจตนาที่เกิดจากความสมัครใจของบุคคลที่มีเสรีภาพในการตัดสินใจ มีเสรีภาพในการทำสัญญาที่ต้องการผูกพันตนเองตามสิทธิหน้าที่ที่กำหนดไว้ในสัญญา ซึ่งลักษณะของการเกิดขึ้นของสัญญาดังกล่าวไม่มีอยู่ในสัญญาบัตรเครดิต เพราะสัญญาบัตรเครดิตไม่ได้เกิดจากความสมัครใจที่บุคคลมีเจตนาตกลงกันได้อย่างอิสระและมีเสรีภาพในการทำสัญญาดังเช่นเมื่อก่อนนี้ ปัจจุบันเป็นสัญญาที่เกิดจากการตกลงที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งคือผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตซึ่งมีอำนาจทางเศรษฐกิจ หรือความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีที่เหนือกว่าในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพเป็นผู้กำหนดข้อสัญญาไว้ล่วงหน้า โดยที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งคือผู้บริโภคจำยอมรับเอาข้อสัญญานั้น โดยไม่สามารถต่อรองแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาได้เลย เพราะมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจและความรู้ที่น้อยกว่า ดังนั้นการปรับใช้กฎหมายสัญญาโดยคู่สัญญามีเสรีภาพในการทำสัญญานั้นจะเป็นหลักกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงใหม่ของสัญญาบัตรเครดิต ถ้าผู้ใช้กฎหมายไม่เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงหรือความแตกต่างของสัญญาธรรมดา กับสัญญาสำเร็จรูปหรือสัญญามาตรฐานที่อยู่ในรูปของสัญญาบัตรเครดิต แล้วจะทำให้ไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องคุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่จำยอมเข้าทำสัญญาที่กำหนดข้อสัญญาไว้ล่วงหน้า การปรับใช้หลักกฎหมายสัญญาตามประมวลกฎหมายก็จะไม่สามารถเยียวยาหรือช่วยคุ้มครองสัญญาหรือผู้บริโภคที่เสียเปรียบนั้นได้เลย

หลักกฎหมายเอกเทศสัญญากลายเป็นหลักกฎหมายที่ไม่ได้นำมาปฏิบัติ เนื่องจากสัญญาบัตรเครดิตเป็นสัญญาทางธุรกิจ เป็นสัญญาธรรมทุกประเภทเอกเทศสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ ไม่ว่าจะเป็นสัญญาคู่ สัญญาซื้อขาย สัญญาเช่า สัญญาเช่าซื้อ ฯลฯ ผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตจะทำสัญญาในรูปสัญญาสำเร็จรูปหรือสัญญามาตรฐานไว้ล่วงหน้า ที่มีข้อสัญญากำหนดสิทธิหน้าที่ที่ผิดแผกแตกต่างไปจากบัญญัติของกฎหมาย อันเป็นผลให้สิทธิและหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายเอกเทศสัญญากลายเป็นกฎหมายที่ไม่ใช่บังคับอีกต่อไป แต่อย่างไรก็ดีการตีความว่าบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดสิทธิหน้าที่ของคู่สัญญา ถ้าไม่ใช่บทบัญญัติเกี่ยวกับหลักความสงบเรียบร้อยแล้ว บุคคลสามารถตกลงเป็นอย่างอื่นได้ทั้งหมดเสียทีเดียว เช่นนี้คงไม่ได้เพราะกรณีจะต้องคำนึงถึงหลักที่ว่าสิทธิหน้าที่ตามสัญญาใดๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้นั้นมีพื้นฐานของความสมดุลในการปฏิบัติภาระหน้าที่ของคู่สัญญา การกำหนดข้อสัญญาให้แตกต่างจนทำให้ข้อสัญญาไม่เป็นธรรมต่อการปฏิบัติภาระหน้าที่ตามสัญญาแล้ว อาจเป็นปัญหาของข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมที่ไม่ควรให้มีผลบังคับได้

หลักทั่วไปของกฎหมายสัญญาเหมาะสมกับสัญญาประเภทใหม่ๆ เนื่องจากการประกอบธุรกิจปัจจุบันได้พัฒนาก้าวหน้าทำให้เกิดสัญญาธุรกิจประเภทใหม่ๆ ที่ไม่มีลักษณะเป็นสัญญาประเภทใดประเภทหนึ่งโดยเฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายส่วนของเอกเทศสัญญาหรือการ

กำหนดข้อสัญญาที่มีลักษณะของสัญญาหลายประเภทรวมเข้าด้วยกัน จนไม่มีลักษณะเด่นของสัญญาประเภทใดประเภทหนึ่งโดยเฉพาะ การพิจารณาถึงสิทธิหน้าที่ของคู่สัญญาไม่สามารถนำบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนเอกเทศสัญญามาปรับใช้ ซึ่งจะทำให้กฎหมายสัญญาในส่วนนี้มีบทบาทนับวันจะน้อยลงเป็นลำดับ ส่วนการนำหลักทั่วไปของกฎหมายสัญญาามาปรับใช้กับลักษณะใหม่ของสัญญาปัจจุบันเช่นสัญญาบัตรเครดิตก็มีปัญหาเนื่องจากลักษณะของสิทธิหน้าที่ที่กำหนดไว้ในสัญญาพิเศษเฉพาะที่แตกต่างไปจากความผูกพันของหลักสัญญาทั่วไป หลักทั่วไปของกฎหมายสัญญาอาจเป็นหลักกฎหมายที่กว้างเกินไปไม่เพียงพอกับปัญหาในการพิจารณาความผูกพันตามสิทธิหน้าที่ของคู่สัญญาได้และยังมีปัญหาของความได้เปรียบในด้านความรู้ในการประกอบธุรกิจที่ทำให้ผู้ประกอบการวิชาชีพมักจะกำหนดข้อสัญญาที่ได้เปรียบผูกมัดคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นผู้บริโภคที่จะเสียเปรียบในด้านความรู้ความสามารถที่จะรู้ถึงความสลับซับซ้อนของสิทธิหน้าที่ในสัญญา ซึ่งเป็นข้อสัญญาสำเร็จรูปที่กำหนดไว้ล่วงหน้า นอกจากนี้ในการพาณิชย์ทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาในการทำสัญญาก่อให้เกิดปัญหาของการเกิดขึ้นของสัญญาที่มีการใช้ความรู้ความสามารถที่สูงกว่าของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งคือผู้ประกอบการบัตรเครดิต ซึ่งนำมาซึ่งความได้เปรียบในการทำสัญญาอันทำให้เกิดปัญหาของข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมได้อีกเช่นกัน (คาราพร ธีระวัฒน์, 2542. หน้า 121-123)

พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ได้กำหนดลักษณะของข้อตกลงในสัญญาที่มีลักษณะเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งตามหลักกฎหมายถือว่าเป็นข้อตกลงในข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ให้มีผลบังคับใช้ได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี ถือว่าเป็นหลักกฎหมายที่ให้อำนาจศาลในการตีความว่าข้อสัญญาใดเข้าลักษณะข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และแม้จะมีแนวทางกำหนดไว้ในกฎหมายก็ตาม แต่เป็นแนวทางที่เป็นหลักกว้างๆ จึงยอมเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องไปค้นหาตรวจสอบเอาเอง ดังนั้นจึงเป็นดุลพินิจของศาลอีกกว่าจะให้ผลบังคับได้เพียงใดจึงเป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี หลักเกณฑ์ในการพิจารณาที่กฎหมายนี้กำหนดจึงเป็นหลักกว้างๆ ที่ศาลจะต้องคำนึงถึงข้อสัญญาเป็นกรณีๆ ไป การที่กฎหมายกำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจได้นี้ ด้านหนึ่งอาจเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีเพราะเป็นความยืดหยุ่นของกฎหมายที่ไม่เคร่งครัดจนเกินไป แต่ถ้ามองอีกด้านหนึ่งอาจเห็นว่าการให้ศาลมีดุลพินิจในการพิจารณา ข้อสัญญาไม่เป็นธรรมตามกฎหมายนี้ว่าข้อสัญญาใดเป็นข้อสัญญาที่เป็นธรรมหรือไม่และการใช้ดุลพินิจในการตรวจสอบให้ผลบังคับของข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมแต่ให้มีผลบังคับได้เท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี อาจก่อให้เกิดความเคลือบแคลงสงสัยในการใช้ดุลพินิจของศาลได้ว่า จะเกิดความไม่แน่นอนของผลบังคับของข้อสัญญาหนึ่ง ๆ ที่กำหนดเหมือนกันในสัญญาต่างฉบับกันหรือต่างคู่กรณีกันก็ดี หรือขึ้นสู่การพิจารณาของศาลต่างศาลกันก็ดี ศาลอาจตีความข้อสัญญาหรือใช้

คุณพินิจที่แตกต่างกันไป นอกจากนี้แม้ว่าข้อตกลงในสัญญาเหล่านี้อาจจะจัดอยู่ในลักษณะข้อตกลง หรือข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมพ.ศ.2540 ก็ตาม แต่การจะตีความหรือตรวจสอบข้อสัญญาว่ามีผลผูกพันบังคับใช้แค่ไหนเพียงใดนั้น ซึ่งตามกฎหมายจะต้องให้เกิดมีการโต้แย้งสิทธิหรือมีกรณีขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาของศาลเสียก่อน ซึ่งเป็นการสร้างภาระชั้นตอนยุ่งยาก เสียทั้งเวลาทั้งค่าใช้จ่ายอีกทั้งผู้บริโภคมิทุนทรัพย์และความรู้น้อยจึงไม่อาจที่จะไปขอความยุติธรรมจากศาลได้ ซึ่งต่างจากบริษัทหรือสถาบันการเงินที่ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตเหล่านั้นที่มีความพร้อมทั้งทุนทรัพย์ บุคลากรฝ่ายกฎหมายที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในคดีไว้โดยเฉพาะ ด้วยเหตุดังกล่าวผู้บริโภคส่วนใหญ่จึงยังเลือกที่จะให้อาเปรียบมากกว่าที่จะเรียกร้องหาความยุติธรรมจากศาลเพราะไม่มีปัจจัยช่วยเหลือทางด้านเงินทุนที่จะไปเรียกร้องความยุติธรรมจากศาลประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคหลายฉบับ แต่ยังไม่มีความหมายฉบับใดที่ออกมาใช้บังคับแก่กรณีของธุรกิจบัตรเครดิตโดยตรง ซึ่งแต่ละฉบับมีมาตรการ หลักเกณฑ์ หรือเงื่อนไขแตกต่างกันไป

1.4 ปัญหาเกี่ยวกับข้อจำกัดทางกฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบัน กับการหลีกเลี่ยงของผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตต่อการคุ้มครองผู้บริโภคบัตรเครดิต

สภาพปัญหาและความเดือดร้อนที่ผู้บริโภคได้รับจากการเอาเปรียบของผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตในรูปแบบต่างๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ปัจจุบันนี้หน่วยงานทางราชการหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้พยายามหาวิธีการแนวทางแก้ไขปัญหานั้นอยู่ซึ่งหากสภาพปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังและถูกวิธีแล้วอาจจะสร้างปัญหาลุกลามต่อเนื่อง และจะส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของประชาชนทั้งประเทศได้ แต่อย่างไรก็ตามสำหรับวิธีการหรือแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว นั้นจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานทางกฎหมายที่มีอยู่และให้อำนาจไว้จึงกระทำได้และจะต้องอยู่ในกรอบตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้นเพราะประเทศไทยเป็นนิติรัฐในปัจจุบันแม้ว่าประเทศไทยจะมีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคอยู่หลายฉบับก็ตาม แต่ก็ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายเป็นบทเฉพาะที่ใช้กับกรณีบัตรเครดิตโดยตรง ดังนั้นบางหน่วยงาน เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย กิติ หรือสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคก็ใช้วิธีการตีความปรับใช้กฎหมายเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบันมาเทียบเคียง ซึ่งไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้มากนัก เพราะมีบางปัญหาบางประเด็นที่กฎหมายปัจจุบันไม่อาจใช้บังคับครอบคลุมไปถึง จึงเป็นข้อจำกัดทางกฎหมายที่บังคับใช้ แต่ขณะเดียวกันผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตบางรายกลับใช้เป็นช่องทางหลีกเลี่ยงโดยอาศัยช่องว่างทางกฎหมายเหล่านั้นแสวงหาผลประโยชน์หรือกำไรจากผู้บริโภคเกินสมควร เช่น ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข

ในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต ซึ่งมีเนื้อหาง่อนไขและหลักเกณฑ์ในการทำงานเดียวกันกับประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยฉบับแรก ที่ใช้บังคับเฉพาะกับธนาคารพาณิชย์เท่านั้น ส่วนประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยฉบับหลังนี้ใช้กับผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตโดยไม่ได้รับอนุญาตแต่ธนาคารพาณิชย์ ดังนั้น จึงหมายความว่าผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตทุกราย แต่มีปัญหาว่าการออกประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยฉบับนี้ไม่มีกฎหมายรองรับไว้เป็นการเฉพาะ จึงมีความหมายเป็นเพียงประกาศที่มีลักษณะการขอความร่วมมือให้ปฏิบัติตาม แต่เมื่อเป็นเพียงประกาศซึ่งไม่ใช่มาตรการทางกฎหมาย ถ้าหากไม่ปฏิบัติตามก็ไม่มีสภาพบังคับหรือมาตรการลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนเหมือนอย่างกฎหมาย ดังนั้น ผลปรากฏว่ามีผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตธนาคารพาณิชย์และผู้ประกอบการที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์ บางรายปฏิบัติตาม ยังมีผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตที่เป็นสถาบันการเงินนอกระบบหลายรายเพิกเฉยเพราะถือว่าไม่ได้ฝ่าฝืนกฎหมาย จึงเกิดความไม่เสมอภาคในทางปฏิบัติ ซึ่งจะเห็นได้ว่าหลังจากที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกประกาศฉบับนี้แล้ว ยังมีผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์บางรายยังคงคิดดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายต่างๆ รวมกันแล้วสูงกว่าที่ธนาคารแห่งประเทศไทย จากการที่มาตรการทางกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันยังมีข้อจำกัด และยังไม่มียกเว้นกฎหมายว่าด้วยธุรกิจบัตรเครดิต โดยเฉพาะที่จะนำมาใช้บังคับใช้ จึงทำให้เกิดช่องทางหลีกเลี่ยงกฎหมายของผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตหรือสถาบันการเงินบางรายที่อาศัยช่องว่างทางกฎหมายนี้แสวงหาประโยชน์ หรือผลกำไรจากผู้บริโภคจนเกินสมควร

1.5 ปัญหาเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของสัญญาบัตรเครดิตและการนำหลักกฎหมายมาปรับและบังคับใช้กับสัญญาบัตรเครดิตยังไม่มีความชัดเจนแน่นอน

การนำหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับและบังคับใช้กับสัญญาบัตรเครดิตยังไม่มีความชัดเจนแน่นอน ศาลซึ่งเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายก็ยังมีความเห็นและแนววินิจฉัยที่แตกต่างกันไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นแนววินิจฉัยเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของสัญญาบัตรเครดิตกำหนดอายุความฟ้องบังคับสิทธิเรียกร้อง หรือการเริ่มนับอายุความบังคับสิทธิเรียกร้องรวมทั้งเรื่องของการเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยค่าธรรมเนียมในสัญญาบัตรเครดิตทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการบังคับใช้กฎหมาย

1.6 ปัญหาเกี่ยวกับผลกระทบทางเศรษฐกิจอันเกิดจากการใช้บัตรเครดิต ที่ขาดการควบคุม

ผู้บริโภครู้บัตรเครดิตในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีฐานะทางการเงินระดับกลาง และระดับล่าง ซึ่งบุคคลดังกล่าวเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศดังนั้นหากปล่อยให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีพฤติกรรมการบริโภคบัตรเครดิตที่ขาดการควบคุมก็จะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศได้หากว่าประชาชนส่วนใหญ่ประสบปัญหาทางการเงิน ซึ่งในการแก้ปัญหาดังกล่าวได้มีแนวคิดของ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด นานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ซึ่งการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผนการตัดสินใจและการกระทำจากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะพบว่าพระองค์ท่านได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ตลอดจนมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำรงชีวิตซึ่งทั้งหมดนี้เป็นที่รู้กันภายใต้ชื่อว่า เศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นผู้บริโภครู้บัตรเครดิตจึงควรที่จะยึดถือกรอบในการดำเนินชีวิต ที่ชื่อว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” โดยคำนึงถึงความพอดี ความมีเหตุผลในการบริโภค และที่สำคัญคือการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว กล่าวคือ การที่ผู้บริโภครู้บัตรเครดิตตัดสินใจที่จะใช้บริการบัตรเครดิตผู้บริโภครู้ต้องมีภูมิคุ้มกันที่ดีพอคือต้องรู้ว่าฐานะตัวเองมีความสามารถในการชำระหนี้ได้

2. ข้อเสนอแนะ

มาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมและยังไม่เพียงพอที่จะให้ความคุ้มครองผู้ใช้บัตรเครดิตซึ่งเป็นผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมและผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตให้มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในการแข่งขัน จึงเห็นว่าจะมีความจำเป็นที่จะต้องมี

กฎหมายเฉพาะขึ้นมาบังคับใช้กับบัตรเครดิตโดยตรง เพื่อให้เกิดความสะดวกในการใช้โดยมีเนื้อหาสาระทั้งหมดอยู่ในกฎหมายฉบับเดียวกันที่มีเนื้อหาสาระสำคัญดังต่อไปนี้

2.1 เพื่อให้มีผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับงานบัตรเครดิต

จึงต้องมีองค์กรหรือหน่วยงานทางภาครัฐเข้ามาควบคุมดูแลการดำเนินธุรกิจบัตรเครดิตให้ชัดเจน โดยให้มีกฎหมายรองรับถึงอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าว โดยให้มีอำนาจควบคุมดูแลผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิต ทั้งที่เป็นธนาคารพาณิชย์ที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายและผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตที่เป็นบริษัทหรือห้างร้านต่างๆ โดยให้อยู่ภายใต้อำนาจและกฎหมายเดียวกัน โดยการออกกฎหมายให้มีคณะกรรมการกลางขึ้นมาทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตและการใช้บริการบัตรเครดิตเพื่อป้องกันปัญหาการเอาเปรียบผู้บริโภคและปัญหาการใช้บริการบัตรเครดิตที่ขาดการควบคุม

2.2 ต้องบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจบัตรเครดิตขึ้นมา

เป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อมาควบคุมและบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต ทั้งนี้โดยอาจเป็นการบัญญัติไว้เป็นเอกเทศสัญญาลักษณะหนึ่ง ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือตราขึ้นมาใหม่เป็นพระราชบัญญัติบัตรเครดิต เพื่อให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรม โดยกำหนดหลักเกณฑ์ที่จำเป็นดังต่อไปนี้

2.2.1 ควรมีบทบัญญัติที่กำหนดในเรื่องรูปแบบของข้อตกลงการใช้บัตรเครดิตที่ต้องมีมาตรฐานและเป็นธรรม บัญญัติถึงสิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบของคู่สัญญาที่เกี่ยวข้อง ระยะเวลาการฟ้องบังคับตามสิทธิเรียกร้องตามสัญญาบัตรเครดิต

2.2.2 บัญญัติถึงข้อกำหนดในเรื่องการคิดดอกเบี้ย เบี้ยปรับ ค่าธรรมเนียม ตามความเป็นจริงที่มีอยู่ในปัจจุบัน รูปแบบการเรียกดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม โดยสมควรต้องกำหนดอัตราดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าธรรมเนียม ค่าบริการ เมื่อรวมคำนวณแล้วต้องไม่เกินจำนวนที่กำหนดซึ่งจำนวนเท่าใดนั้นให้ถือปฏิบัติเป็นอัตราเดียวกัน ทำให้ผู้ออกบัตรไม่สามารถแสวงหาประโยชน์จากผู้ถือบัตรได้อีกต่อไป